

חוקותי- החוקים שלי

מערכת של חוקים דומה לציור שעשוי מנקודות. הנקודות מסמנות את הציור אבל עדיין החיבור ביניהם יכול להיעשות בצורות שונות. בכמה מקומות התורה מתייחסת לרווחים האלו ומכוונת אותנו איך למלא אותם כמו למשל הציווי "קדושים תהיו" לפי הפירוש של הרמב"ן שנועד לומר לנו לא להיות "נבל ברשות התורה". לפי ההסבר שלו הציוויים של התורה עדיין מאפשרים לאדם להיות נבל למרות שיקיים את הציוויים כולם ולצורך זה קיים ציווי כללי שאין בו מעשה ספציפי אלא מגמה ומכוונת להיות "קדושים".

גם פרשת בחוקותי פותחת באמירה שיש בה התייחסות למרחבים שבין הנקודות. הפסוק אומר: "אם בְּחֻקֵּי תִלְכוּ וְאֶת מִצְוֹתֵי תִשְׁמְרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם:" הפסוק הזה מקדים את רשימת הברכות ולכן הוא מתאר את ההתנהלות האידיאלית, חז"ל אומרים ש"מצוותי תשמור" זו שמירת המצוות, אם כך מה הפירוש "בחוקותי תלכו" מה המובן של ללכת בחוקי של הקב"ה שאינו כלול בתרי"ג מצוות?

במדרש מצויות שתי תשובות שונות לשאלה זו, שתי תשובות שנראות כסותרות אחת את השנייה. הפירוש שמופיע ברש"י מהמדרש אומר "שתהיו עמלים בתורה". ברשימת הציוויים שכלולה באמירה "את מצוותי תשמור" כלולה גם מצוות לימוד תורה אבל מה שמוסיפה האמירה "בחוקותי תלכו" זה לא את הלימוד עצמו אלא את ה"עמל". פירוש המילה עמל בתורה הוא לעיתים עבודה פיזית קשה ולעיתים סבל. הציווי להיות עמלים בתורה מכון אותנו למסירות של עבודה קשה בלימוד לא לכמות ידע מסוים אלא לעצם ההתמסרות לעבודה הקשה של לימוד התורה. אני חושב שקשה להפריז בערכו של הביטוי הזה כחלק מכינון האתוס של לומד התורה, וביחד עם זה את העבודה הקשה המתלווה ללימוד הזה.

המדרש בויקרא רבה מציע פירוש אחר לביטוי "אם בחוקותי תלכו" "אם בחוקותי תלכו"ה"ד חשבת דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך אמר דוד רבש"ע בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ה"ד ואשיבה רגלי אל עדותיך".

נראה לי שבמדרש הזה יש הצעה אחרת איך לחבר בין הנקודות של הציוויים. המדרש הזה מציג את דוד כמי שהמצוות כל כך מושרשות בתוכו עד שהתורה הפכה להיות הטבע שלו כך שהוא יכול לתכנן כל מיני תכנונים אבל בסופו של דבר הוא מוצא את עצמו פעם אחרי פעם מגיע לבית המדרש ולבית הכנסת. כאן העניין הוא לא במאמץ אלא להפך בטבעיות שבחיבור ללימוד התורה ולתפילה.

אפשר אולי לראות דרך שמאפשרת להחזיק את שני הצדדים ביחד במדרש נוסף על הפסוק הזה. "ואת מצוותי תשמור ועשיתם אותם. אמר ר' חמא בר' חנינא אמר להם אם שימרתם את התורה מעלה אני עליכם כאילו אתם עשיתם אותם, כדכתיב ועשיתם אותם". כאן המדרש מתייחס לסיום הפסוק שהפירוש הפשוט שלו הוא כחלק מהתיאור של עשיית האדם, אבל המדרש הופך אותו לחלק מתיאור השכר, הפיסוק על פי זה צריך להיות "אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמור, (אז) ועשיתם אותם ונתתי גשמים בעיתם וכו'". מהו השכר ב"ועשיתם אותם"? הפירוש הראשון מציע ר' חמא בר' חנינא, שכאשר אדם עושה את המצוות מעלה עליו הכתוב כאילו הוא עצמו עשה את המצוות כלומר המקור של המצוות הוא פנימי בתוכו ולא חיצוני. המדרש אומר שהשכר שאדם מקבל על המוכנות לקבל את הציווי החיצוני וללכת בעקבותיו הוא שהציווי הופך להיות פנימי לגמרי והפער בין החיצוני והפנימי נעלם.

ניתן לומר שאמנם הציווי הוא להתמסרות טוטלית שמוכנה לסבל ועמל אבל השכר והתוצאה הם ההתאמה שנוצרת בין הציווי לפנימיותו של המצוות, כך שהאדם לא מרגיש את המצוות כחיצוניות אליו אלא רק הזדהות עמוקה.